

TUULIKIN MUISTOJA, KUVIA JA KUULOPUHEITA VANHASTA HARAKASTA 1911–1958

Isovanhempani olivat molemmat muuttaneet Helsingistä Leppävaaraan suunnilleen samoihin aikoihin 1910-luvulla. Äitini perhe, Scharabaikat tulivat Katajanokalta venäläisen laivaston tiloista ja isäni perhe, Saariset tulivat Sepänkadulta Rööperistä.

Scharabaikan talo

Paula-äitini kotitalo rakennettiin osoitteeseen Valtatie 44. Scharabaikan Pappa oli vuonna 1911 ostanut K. A. Koskisen palstoitamalta huvila-alueelta palstan numero 69. Matilda-mamman veljet Pukkilasta olivat suurena apuna talon rakentamisöissä. Isäni kotitalo sijaitsi silloisten Huvilatien ja Läntisentien kulmauksessa. Tämä alue kuului puolestaan af Heurlinin palstoitamiin Leppävaaran kartanon maihin.

Äitini Paula oli Scharabaikan perheen kolmesta työstä kesimmäinen. Hän on kirjoittanut muistiin talon rakentamisesta seuraavan kuvauksen:

Pappa oli ostanut tontin syksyllä 1911 K. A. Koskiselta. Tontti oli 3600 neliötä. Keväällä Einari-eno, Matilda-mamman veli, tuli rakentamaan taloa. Hän rakensi aluksi aika suuren liiterihuoneen, jossa oli pulpettimainen katto ja ikkuna ja ovi. Siinä hän asui rakentaessaan jo aikaisin keväällä, kamiina lämmitti.

Rakennuspaikaksi valittiin kaunis tasainen kallioinen pohja palstan eteläreunasta ja raivaus alkoi: puita kaadettiin, kalliota puhdistettiin ja räjäytettiin. Kalliopohjaan oli rakennettu kivistä jonkinlainen arina, jossa mamma laittoi ruokaa. Toiseen kohtaan oli rakennettu paikka, jossa oli musta suuri pata, siinä kuumennettiin vettä. Pappa teetti jollakin urakoitsijalla kivijalkakerroksen ja kellarit. Sitten Einari rakensi hirsikerroksen toisensa perään, tontilta kaadetuista puista (rakentamisessa auttoivat mamman muutkin veljet, Väinö, Aale ja mamman eno Kalle)!”

Vuonna 1914 perhe muutti Leppävaaraan. Talo oli vielä keskeneräinen ja asumisolot olivat vielä alkeelliset ja tästä Paula-äitini on kirjoittanut näin: ”Ennen kuin talo valmistui, nukuttiin liiterissä. Eno oli laittanut sinne jonkinlaiset laverit ja ruokapöytä oli pihalla”. Paula myös kuvaa tapausta, kuinka oli kerran aikaisin herättyään pelästynyt, kun äitiä ei näkynyt ja siskot vielä nukkuiivat: ”Mamma oli mennyt ulos vadelmia poimimaan, joita oli tienvieret täynnä. Jostain lähitalosta saatiin maitoa”.

Matilda-mamma talon kuistin portailta.

Scharabaikan tytöt vanhassa kansakoulukuvassa. Liisa (Elisabet) takarivissä kolmantena vasemmalla ja Paula viimeisenä oikealla. Edessä istuvat opettajat ovat Edla Sippola ja A. Rinne. Kuva on todennäköisesti vuodelta 1920.

Scharabaikan tytöt Edla Sippolan opissa

Scharabaikan perhe oli venäjänkielinen. Vanhin tytär Liisa (Elisabet) jatkoi muuton jälkeen vielä jonkin vuoden koulunkäyntiään Helsingin venäläisessä koulussa. Pienemmät tytöt Paula

ja Genni (Eugenia) olivat mamman kanssa kotona ja oppivat puhumaan suomea. Kouluikään tultuaan he menivät Albergan suomenkieliseen kansakouluun, jossa heillä oli opettajanaan legendaarinen Edla Sippola.

Edla keräsi vuosikymmeniä myöhemmin vanhoja oppilaitaan kuoroksi Niilo Tarvajärven rakastettuun ohjelmaan ”Tervetuloa aamukahville”. Mukana olivat tietenkin myös Scharabaikan tytöt. Niilo Tarvajärvi kun oli Edla Sippolan

kummipoika, ja oli Edla lupautunut tuomaan entisen ”oppilaskuoronsa” laulamaan lähetykseen. Se taisi olla 1950-luvulla.

Hurmaavia Elannon myyjättäriä

Paula-äitini oli aloittanut työt Iso-Elannon myymälässä 1920-luvun lopulla, mutta siirtyi muutaman vuoden päästä myymälänhoitajaksi Valtatien perukoille avattuun uuteen Elannon myymälään. Täällä Pikku-Elannossa isäni Harras (Harald) Saarisen kerrotaan alkaneen käydä tiuhaan ”purkkikaramelli-

Iso-Elannon myyjättäriä kaupan seinustalla 1930. Henkilöt vasemmalta Ilma Malmi, Ester Toivonen, Aili Rajala ja äitini Paula Scharabaika. Ester ja Aili asuivat kaupan yläkerrassa, jossa oli pieni asuinhuone.

ostoksilla” nähdäkseen äitiäni.

1930-luvun alussa Iso-Elantoon tuli töihin Ester Toivonen ja oli hän oli jonkin aikaa äitini työkaverina. Miss Euroopaksi 1934 valitun Esterin kerrotaan hurmanneen varsinkin miesasiakkaita. Näin oli ilmeisesti käynyt myös isälleni, sillä tarinan mukaan hän oli jonkin aikaa seurustellut Esterin kanssa. Harakan nuorilla oli tapana kokoontua Keinumäellä, joka sijaitsi nykyisen Kyyhkysmäen tienoilla silloisen Läntisentien päässä. Siellä isäni kerrotaan vaihtaneen heilaa. Hän oli ottanut Paula-äitiäni kädestä ja siitä lähtien heistä tuli pari. He avioituivat kesällä 1934, saivat neljä lasta ja ehtivät olla naimisissa yli 50 vuotta.

Nämä tarinat vanhempieni seurustelukuvioista kuulin vasta vuosikymmeniä myöhemmin Hilda-mummoni hoitolapselta Lilly Lindströmiltä (myöhemmin Rinne). Tapasin Lillyn sattumalta vuonna 2012 ja kutsuin hänet vierailulle kotiini.

Leppävaarasta tuli kesäkotimme

Vanhempani muuttivat pois Leppävaarasta 1930-luvun jälkipuolella, ensin Westendin Elantoon ja toisen lapsen syntymän jälkeen 1940 he ostivat asunnon Helsingin Olympiakylästä. Asunnot olivat ehtineet valmistua, mutta koska sodan takia ei tullut vuoden 1940 olympiakisoja, niin ne myytiin ”siviileille”.

Perheemme kasvoi, ja meitä oli kaikkiaan neljä lasta, kaksi tyttöä ja kaksi poikaa. Isosiskoni on nimeltään Tytti (Arja) ja veljeni Timo ja Tapio. Talvet asuimme Käpylässä kerrostalossa, mutta kesäisin piti päästä maalle. Sodan aikana kesästä 1944 lähtien koko perheemme muutti kuorma-autolla kesäksi Leppävaaraan Scharabaikan taloon. Näin tapahtui aina vuoteen 1953, jolloin talo myytiin.

Kesäasuntomme oli joko talon yläkerrassa tai alakerrassa riippuen vuokralaistilanteesta. Sodan jälkeisen asuntopulan

vuoksi yläkertaan piti ottaa vuokralaisia, mutta talon suurimpaan huoneeseen eli alakerran saliin koko perheemme mahtui hyvin. Sodan jälkeisiltä ajoilta muistan talossa asuneista ainakin kolmet yläkerran vuokralaiset: Kärkkäiset, Hartokarit ja Priesterit.

Kärkkäiset olivat tulleet Karjalasta ja he rakensivat oman talon jonnekin Laajalahteen päin. Hartokarin rouva oli hammaslääkäri ja hän piti vastaanottoaan Valtatiellä, meitä vastapäätä sijainneessa Tuomisen Jalmarin ja Helmin talossa. Saman talon alakerrassa oli Helvi Väyrysen Talouskauppa. En tiedä minne Hartokarit sitten meidän talosta muuttivat. Priesterit olivat saksalainen perhe. Heillä oli Günter niminen poika ja Priestlerin täti hoiti Liisa-tätini kuopusta päivisin.

Kahvihetki Scharabaikan talon pihassa 1930-luvun lopussa. Mamma ja Pappa Scharabaika ovat kuvassa oikealla. Keskellä seisomassa on Liisa (Elisabet) Uotila, äitini vanhin sisar ja neljä vanhinta serkkuani Eero, Esko, Mauri ja Ursula. Vasemmalla istumassa äitini, jolla on sylissään siskoni Tytti ja vieressään tätini Genni (Eugenia) Pajunen. Vasemmalla seisomassa isäni Harras Saarinen.

Kiiruhtamassa Leppävaaran kesäkotiimme lähtevään bussiin Paula-äitini ja pikkuveljeni Timon kanssa Rautatientorilla kesällä 1946.

Lämpimiä kesämuistoja

Leppävaaran kesät olivat huolettomia ja nuorempien serkkujen kanssa keksimme kaikenlaisia pelejä ja leikkejä. Scharabaikan palstan Huvilatien puoleista pohjoisreunaa kutsuttiin ”Mehiskäksi”, koska siellä oli Scharabaikan Papalla ollut aikoinaan ollut viisi mehiläispesää. Pappa oli kuollut jo ennen minun syntymääni vuonna 1941.

Mehiskällä oli nyt pituus- ja korkeushyppypaikat, jossa lapset järjestivät myös hyppykisoja. Muistan elävästi, kuinka Me-

Scharabaikan pihalla riitti tilaa lasten peleille ja leikeille. Takarivissä poseeraavat serkkuni Uotilan Eero ja Esko vasemmalla sekä Mauri laitimmaisena oikealla. Heidän välissä on Valtatiellä asuneen kelloseppä Ikonen kaksi veljempoikaa. Keskirivissä ovat isosiskoni Tytti (Arja) Saarinen ja serkkuni Utu (Ursula) Uotila. Eturivin pienimmät lapset ovat vasemmalta veljeni Tapio Saarinen, Upi (Urpo) Ikonen sekä serkkuni Uotilan Titta (Marja-Liisa).

hiskän pohja oli punertavaa ja sileää hietamaata. Pienempien lasten oli helppo leipoa siitä myös hiekkakakkuja.

Ulkorakennus oli palstan läntisellä sivulla. Sen toisessa päässä oli sauna pukuhuoneineen ja toisessa päässä oli navetta ja puucee. Navetassa oli vielä sodan jälkeenkin ainakin possuja, lampaita ja pessi. Scharabaikan Mammalla oli kuulemma ollut aikoinaan myös muutama lehmä ja kanoja. Mamma kuoli jo 1943, ikävä kyllä minulla ei ole hänestä muistoja, vaikka hän oli hoitanut minua vauvana.

Ulkorakennuksen takana oli metsää, jota kutsuimme nimel-

Talon pihalle oli epäonnisesti yritetty tehdä kaivoa. Kaivannosta tehtiin betonilla reunustettu lampi, jonka keskikorokeella oli kukkia. Kuvassa vuodelta 1934 on Scharabaikan perhettä ja heidän vieraita. Oikealla isäni Harras Saarinen ja Pappa serkkujeni Uotilan Eskon ja Eeron kanssa. 1950-luvun alussa muistan lammessa uineen myös parafiniinankkoja.

lä ”Taksku”. Takametsässämme oli ison, jo vuosisadan alussa palaneen rakennuksen kivijalka, joka kiehtoi mielikuvitustamme. Sieltä poimimme mustikoita ja siellä oli poikien juoksuraata puiden välissä, jossa he ottivat toisiltaan aikoja. Mauri, yksi Liisan pojista rakensi useita linnunpönttöjä puihin.

Scharabaikan suuressa puutarhassa oli omenapuita, kirsikkapuu, marjapensaita sekä peruna- ja kasvimaata. Meidän perheellä oli oma kasvimaata, josta saimme vihanneksia ja salaattia. Liisa-tätini perheellä oli omansa, ja kaikki lapset joutuivat perkaamaan rikkaruohoja. Keväisin keitettiin isot kattilalliset

LePyn tyttöjen Suurkisoihin valmisteltu jumppaesitys nähtiin myös Thorstorpissa, jossa seura juhli 25-vuotista toimintaansa vuonna 1956. Jumppaajat vasemmalta Aura Säippä, Tuulikki Saarinen, Sirpa Ekström, kaksi tuntematonta, Ulla Väyrynen sekä Anita ja Anne Savola.

raparperikiisseliä, ja se oli varsinkin meidän lasten herkkua.

Uimaan en Leppävaarassa vietettyjen kesien aikana oppinut, koska uintimahdollisuudet olivat Laajalahden ”Mutiksen” varassa. Sinne oli kävellen pitkä matka ja kävimme siellä vain muutamia kertoja kesässä.

Onneksi Liisa-tätini oli myymälänhoitajana Hagalundintien varrella Elfvikin Elantoa vastapäätä olevassa pikkukaupassa. Se oli sopivasti uimaretkien matkan varrella, josta tarvittaessa saimme jotain juotavaa, jos tuli hiki kävellessä.

Scharabaikan perikunta Liisa, Paula ja Genni myivät talon 1953. Ostajasta minulla ei ole tietoa. Vanhempani ostivat meille samana vuonna kesäpaikan Haarajoen varrelta ja siellä opin heti ensimmäisenä kesänä uimaan.

Muistoja Lepyn riennoista

Leppävaaran Pyrintö LePy liittyi lapsuuteeni tiiviisti. Serkkujeni Utun (Ursulan) ja Titan (Marja-Liisan) kanssa osallistuimme Pyrinnön tyttöjen ja naisten voimisteluihin, joita veti ”Muku” eli Helena Seitsamo. Päiväkirjani mukaan kävin myös koripalloharjoituksissa Lintuvaaran koululla.

Muku suunnitteli yhdessä Pia Lemströmin kanssa joka kevät toukokuuksi lastenjuhlat, joihin tehtiin monenlaista ohjelmaa. Topeliuksen satunäytelmistä muistan ainakin ”Lintu si-

Leppävaaran Pyrinnön vahvistettu kvartetti, johtajanaan Timo Tikkanen esiintyy Lepyn vuosijuhlissa 1956 Thorstorpissa. Henkilöt eturivissä ovat vasemmalta Aulis Laine, Oiva Luttinen, tuntematon ja Harald Saarinen. Takarivissä ovat Eero Uotila, Fjalar Rökman, Paavo Seitsamo ja Ville Savola.

nisen” ja ”Totuuden helmen”, joissa meillä kaikilla oli joitain rooleja. Se oli tosi hauskaa!

SVUL:n Suurkisat järjestettiin 1956 kesällä Helsingissä. Pyrinnöllä oli mukana ainakin tyttö- ja naisjoukkueet. Muku harjoitti meitä ahkerasti. Pallokentällä olimme mukana suurissa voimistelunäytöksissä ja kisamarssissa halki Helsingin keskustan.

Samana vuonna LePy täytti 25 vuotta ja esiinnyimme samoilla ohjelmilla Thorstorpin näyttämöllä. Juhlissa vihittiin Pyrinnön uusi lippu, jota kantoi Pia Lemström ja lippuvartiossa olivat Hilkkä Silvola ja Utu (Ursula) Uotila. Seuran puheenjohtaja Vladi Marmo piti puheen ja Pyrinnön mieskuoron esiintyi Timo Tikkasen johdolla, näin muistelen.

Seuraavana vuonna 1957 olen kirjoittanut vanhaan päiväkirjaani, että marraskuussa oli Pyrinnön vuosijuhlat ja esitimme siellä serkkuni Titan, siskoni Tytin ja Hilkan ja kanssa ”Intia-

laisen temppelitanssin”. Ohjelmassa oli myös naisten vannevoimistelu, jonka Muku oli ohjannut. Aura Säippä ja serkkuni Titta (Marja-Liisa Uotila) esittivät ”Unkarilaisen tanssin”. Vladi Marmo piti ”taas” puheen ja kuultiin mieskuorolaulua. Lopuksi oli tunti tanssia!

Joulukuussa oli vielä Pyrinnön perinteinen puurojuhla. Cowboy-kvartetti, jonka muodostivat serkkuni Kuku ja Papu eli Eero ja Esko Uotila, Aulis Laine, Pärre eli Per-Åke Eriksson ja kaksi kitaraa, esitti hauskoja lauluja ”Jimmy soittaa banjooaan” ja ”Vanha riimu”.

Juhlissa jaettiin pieniä nukkeja ”elokuvaosista”. Virpi Jousi sai nukan naispääosasta elokuvassa ”Ja Jumala loi naisen”, Eero Uotila miespääosasta elokuvasta ”Herrat pitävät vaaleaveriköistä”, hänen silloinen tyttöystävänsä oli vaalea. Marja-Liisa Uotila palkittiin naissivuosasta elokuvasta ”Tuittupää”, Maj-Lis Savola naispääosasta ”Mattokauppias ja hänen linnansa”. Aulis Laine palkittiin lavastuksesta elokuvasta ”Tämä mies on vaarallinen” ja Nisse Ekström miespääosa elokuvasta ”Diktaattori”. Leikki-mielinen nukkien jako herätti paljon naurua. Taas oli tanssia, nyt ihan kolme tuntia!

Lopuksi vielä yksi LePy-muisto vuodelta 1953, kun isäni Harras Saarinen täytti 50 vuotta. Lepyn mieskuoro tuli aikaisin aamulla Käpylään kotimme ikkunoiden alle herättämään laululla niin päivänsankarin kuin meidätkin!

Scharabaikan tyttöjen piano

Vuonna 2012 Lillyn vieraillessa kotonani hän näki myös vanhan venäläisen perintöpianoni. Hän oli haltioissaan nuoruudesta tutun soittimen jälleennäkemisestä. Komean pianon päätyminen Scharabaikan taloon Leppävaaran perukoille on mielenkiintoinen tarina.

Monia palkintoja saanut piano on rakennettu Pietarissa

1900. Kannen sisäpuolella komeilee keisarin vaakuna. Soitin oli peräisin Korkeavuorenkadulla asuneen korkea-arvoisen venäläisen virkamiehen kodista. Vuosina 1917–18 Helsingissä elettiin levottomia aikoja ja venäläisille virkamiehille oli annettu ilmeisesti vain 24 tuntia aikaa poistua maasta. Mies lähti ja vaimo jäi selvittämään asioita.

Samassa talossa Korkeavuorenkadulla asui talonmiehenä Scharabaikan Papan hyvä kaveri. Venäläisen virkamiehen rouva oli ruvennut kauppaamaan soitinta talonmiehelle: ”Osta hyvä piano, saat halvalla!” Talonmies tarttui tarjoukseen ja osti pianon. Kun se sitten siirrettiin hänen pieneen asuntoonsa, hän joutui toteamaan, ettei voi sitä pitää. Niinpä hän tarjosi sitä ystävälleen: ”Osta piano tyttärillesi joululahjaksi, sinulla riittää tilaa uudessa talossasi.”

Scharabaikan Pappa osti pianon, pakkasi sen hyvin hevoskyytiä varten ja kuorma lähti kohti Leppävaaraa. Asemalla oli vastassa punakaarti vartiossa, koska liikkumiseen vaadittiin kulkulupa ja kaikkien kulkijoiden matkatavarat oli määrätty tarkastettaviksi. Vartiovuorossa oli Scharabaikan naapuri Vidgren ja vaikka Pappa kuinka yritti vedota naapuriinsa, niin määräys oli määräys. Huolellisesti huopiin, mattoihin ja säkkeihin pakattu kuorma oli avattava pakkasesta huolimatta. Tämä ei tehnyt hyvää pianon soinnille.

Piano löysi paikkansa Valtatie 44:n salista ja kaikki Scharabaikan tytöt ottivat pianotunteja opettaja Edla Sippolalta. Lopulta vain Genni (Eugenia) oppi soittamaan sitä niin hyvin, että pystyi säestämään toisten laulua. Lilly muistelikin kaiholi Scharabaikan talossa hänen nuoruudessaan 1930-luvulla pidettyjä juhlia, joissa ”Genni soitti ja me lauloimme ja tanssimme pianon säestyksellä.”

Kun Scharabaikan talo myytiin vuonna 1953, niin Paula-äitini peri pianon ja minä vuorostani sain sen häneltä perintönä. Etsin sille aikoinaan asiantuntevaa virittäjää, ja sellainen löytyi Konevitsan luostarin kuorosta. Igor Dmitriev teki ison työn, että sai pianon taas soimaan kauniisti ja kävi myös pitkään keran vuodessa hoitamassa sen virituksen.

Nyttemmin perintöpianoni on löytänyt tiensä serkkuni tyttären luokse Inkooseen. Ivan-papan ja Matilda-mamman nuoruuden valokuvat ovat pianon takana seinällä.

Pari norsunluista valkoista kosketinta olemme itse vaihtaneet. Musiikki Fazerin kellarista löytyi sattumalta siellä purettavana olleen vanhan soittimen koskettimet, jotka edesmenyt mieheni osasi vaihtaa. Samoin alkuperäiset kynttilälampetit hän vaihtoi sähkölampuiksi.

Teksti: Tuulikki Hellström o.s. Saarinen

Kuvat: Tuulikki Hellströmin ja hänen sukulaistensa kotialbumeista

Tekstissä on käytetty vanhoja teiden ja paikkojen nimiä. Niiden nykyiset nimet ja sijainnit löytyvät täältä:

- **Harakka** on vanha asutusnimi radan pohjoispuolisesta Leppävaarasta. Sillä tarkoitettiin Bergansin tilan omistaneen K. A. Koskisen ja Leppävaaran kartanon omistaneen Lauri af Heurlinin palstoittamista alueista 1900-luvun alussa syntyneitä uutta asutusta. Nimi oli virallisesti käytössä 1960-luvun alkuun asti, jolloin tehtiin suuri nimiuudistus: lähes kaikkien teiden nimet muutettiin lintuaiheisiksi ja aluenimenä otettiin käyttöön uusi nimi Lintuvaara.
- **Valtatie** on nykyinen Lintuvaarantie ja Pohjoinen Lintuvaarantie. Se oli K. A. Koskisen palstoittaman uuden asunto-alueen päätie
- **Huvilatie** on nykyinen Sinitiaisentie, joka alkaa nyt Lintuvaarantieltä ja ulottuu Sinitiaisenkujalle. Alkujaan Huvilatie alkupää oli Lintuvaarantien itäpuolella nykyisen Urpiaisenkujan päässä.
- **Läntinentie** ulottui nykyiseltä Lintukorpi-kadulta linjalla Tiaisentie – Katri Valan polku – Katri Valan tie. Se oli yksi Leppävaaran kartanon omistaneen af Heurlinin palstoittaman asutu-alueen pääteitä. Tuulikin isän koti Läntisellätiellä sijaitsi nykyisen Katri Valan polun ja Sinitiaisentie risteyksessä.
- **Hagalundintie** kulki nykyisen Kehä I:n kohdalla Leppävaaran asemalta Tapiolan suuntaan.
- **Iso-Elanto** sijaitsi Valtatiellä ja sen nykyosoite olisi Lintuvaarantie 30.
- **Pikku-Elanto** sijaitsi myös Valtatiellä ja kaupan nykyosoite olisi Pohjoinen Lintuvaarantie 14.
- **Elfvikin Elanto** on jäänyt 1980-luvulla rakennetun Kehä I:n ja Turunväylän liittymäalueen alle.
- **Talouskauppa** sijaitsi Tuomisen talossa Valta- ja Huvilateiden risteyksessä Scharabaikan taloa vastapäätä. Kaupan nykyosoite olisi Urpiaisenkuja 1.